

АКТУАЛЬНІСТЬ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ ОСІБ ЗА ГОЛОСОМ ТА МОВЛЕННЯМ

Любов Юріївна ДОЛЖЕНКО,

*судовий експерт сектору дослідження звуко- та
відеозапису відділу досліджень у сфері
інформаційних технологій Харківського науково-
дослідного експертно-криміналістичного
центру МВС України*

В умовах значного зростання рівня злочинності в Україні на теперішній час особливу роль в розслідуванні відіграє інформація, що характеризує різні сторони злочину, який вчиняється, а також характеризує особистість осіб, які його вчинили. Одним із найбільш ефективних засобів отримання такої інформації виступають криміналістичні обліки як різновид інформаційного забезпечення діяльності підрозділів ОВС при розслідуванні злочинів.

Одним із засобів збирання такої інформації виступає саме кримінальна реєстрація.

Метою кримінальної реєстрації є: накопичення корисної інформації для розкриття, розслідування й попередження злочинів; забезпечення умов ідентифікації об'єктів за допомогою облікових матеріалів; сприяння розшуку об'єктів, інформація про які міститься в реєстраційних масивах; надання у розпорядження карного розшуку, інших оперативних служб органів внутрішніх справ, слідчих та судових органів доказової, довідкової й іншої орієнтуючої інформації [1, с. 16].

Одним із проявів кримінальної реєстрації виступають криміналістичні обліки. Вони призначені для забезпечення діяльності ОВС при розслідуванні злочинів.

Ведення криміналістичних обліків – це один із найважливіших видів практичної діяльності правоохоронних органів, зокрема експертної служби МВС України, який відображає загальний рівень реєстрації, систематизації та зосередження об'єктів або відомостей про них за їх ідентифікаційними ознаками з метою використання облікових даних для розкриття та попередження злочинів [1, с. 8].

Затребуваним в умовах сьогодення є облік голосів і мовлення людини. Зростає кількість психічно хворих осіб, осіб в стані алкогольного, наркотичного сп'яніння, які телефоном повідомляють про загрози мінування, а також телефонних шахраїв, вимагачів і інших злочинців, для виявлення яких допомагає облік голосів та мовлення.

Основні положення формування системи реєстрації об'єктів та (або) відомостей про них, порядок їх використання при розкритті, розслідуванні скоєних злочинів та профілактиці злочинності регламентується Інструкцією з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України [2].

Даний облік як і інші обліки експертної служби функціонують на трьох рівнях: центральному – (у Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України); обласному – (у науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах); місцевому – (у підрозділах з експертно-криміналістичного забезпечення роботи).

Але фактично, оскільки деяких служб вже не існує, обліки здійснюються тільки на двох рівнях: центральному та обласному.

Джерелами формування криміналістичних обліків є об'єкти (їх копії, зображення) та (або) відомості про них, що надходять з органів досудового розслідування, прокуратури, судів, підрозділів, які відповідно до чинного законодавства мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, а також з Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України, інших органів виконавчої влади, а також Національного банку України.

Сучасні технічні засоби дозволяють здійснювати звукозапис з телефонного трафіку, телевізійних та телекомунікаційних систем та їх частин як контактено – шляхом безпосереднього підключення, так і дистанційно – шляхом зняття звукових коливань з різних об'єктів (шибок, тонких стінних перегородок, працюючих агрегатів тощо) [3].

Голос і мовлення людини з давніх часів використовувалися для розслідування злочинів і викриття злочинців. На даний час найчастіше застосовується шляхом проведення пред'явлення для впізнання за мовленнєвим матеріалом (який зафіксований в аудіо чи відеозаписах або проведений за безпосередньої участі особи, що впізнається) та проведенням судової експертизи відео- та звукозапису.

В Україні функціонує криміналістичний облік голосів і мовлення людини. Цей облік формується з інформаційно-пошукових колекцій: голосів і мовлення, які формуються із записів голосів і мовлення осіб, що передають повідомлення (у тому числі завідомо неправдиві) про загрозу безпеці громадян та інші суспільно небезпечні діяння; голосів і мовлення осіб, щодо яких встановлено факти передачі повідомлень (у т.ч. завідомо неправдивих) про загрозу безпеці громадян та інші суспільно небезпечні діяння [2].

Анонімні повідомлення, які передаються експерту разом з порівняльними зразками, підлягають ідентифікаційному дослідженню.

Анонімні повідомлення, які надаються експерту без порівняльних зразків голосу та мовлення підозрюваного, підлягають лише діагностичним дослідженням, що уповільнює розкриття вчиненого злочину.

За допомогою діагностичного дослідження можна лише відповісти на питання: “чи брав участь громадянин “А” у розмові? Якщо так, то які саме слова та фрази ним промовлені?”. Але цього недостатньо для виявлення злочинця.

Отже, можна сказати, що ідентифікація особи за голосом та мовленням широко застосовуються у криміналістичній реєстрації та є актуальним способом встановлення криміналістично-значущої інформації. Але існують деякі проблеми, які потребують часу та врегулювання їх на нормативному рівні.

Список використаних джерел:

1. Кримінальна реєстрація та криміналістичні обліки: курс лекцій / Кофанов А.В., Мендус С.І., Свобода Є.Ю., Індюкова В.В. Київ: ТОВ “Три К”, 2011. 148 с.
2. Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України, затверджена Наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09#Text> (дата звернення: 06.07.2022).
3. Криміналістична техніка, тактика і методика : навчальний посібник / В. В. Копча, Н. В. Копча. Одеса : Видавничий дім “Гельветика”, 2022. 286 с.